

RYBI (54) *ai*

sg m N rybi (1). ◇ *G* rybi(e)go (1). ◇ *A* rybi (1). ◇ *L* rybim (2). ◇ *f N* rybią (5). ◇ *G* rybi(e)j (3). ◇ *D* rybi(e)j (1). ◇ *A* rybią (5). ◇ *I* rybią (5). ◇ *L* rybi(e)j (3). ◇ *n N* rybi(e) (3). ◇ *G* rybiego (3); -ego (1), -(e)go (2). ◇ *A* rybi(e) (2). ◇ *L* rybi(e)m (1). ◇ *pl N subst* rybi(e) (10). ◇ *G* rybich (4). ◇ *A subst* rybié (3); -é (1), -(e) (2). ◇ *L* rybich (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Przymiotnik od „ryba” w znac. podstawowym; piscinus Cn (54) :

a. *Odnoszący się do ryby (8) :* Capitulum: 120. Y oŝtatnie o naturze Ribiey, Iako o nich piŝze Auic. [...] Iż ieŝt gich natura zimna y mokra *FalZioł* IV 45a, +7d, IV 29d, 30a; orzechy zwłafzczą włofkie [...] fą ciepłey natury przeto zimnoŝć ribią zagrzewaiąc pomoc czynią ku ich zŝtrawieniu. *GlabGad* K8; *BiałKat* 78v; Pełná ieŝt wŝytká žiemiá twéy ŝczodrobliwoŝci/ Pełné/ pánie/ y wody: kto wylicyć może Wŝytki rybié rodziaé/ które żywi morze? *KochPs* 136.

W połączeniu szeregowym (1): Sálomon [...] teŝ żwierzące/ ptálze/ rybie/ przyrodzenie wykładał *BielKron* 46.

W charakterystycznych połączeniach: rybi(a, -e) natura (2), przyrodzenie (2), rodzaj (2), zimnoŝć.

b. *Będący częŝcią ryby, naleŝący do ryby lub pochodzący od niej (41) :* gdy ktho krwią pluie/ wezmi fadła ribie⁸⁰ *FalZioł* IV 45b, IV 45c, 56d, V 11; ale w ribich [jajach] żadnego ciepła niemałz przeto okrągłe zoŝtaią. *GlabGad* H7, E7v; Item Wkamyenczu podolŝkym Ząbi rybye ormyaninowy yednemu pokradł *LibMal* 1548/143; *BibRadz Tob* 11/3; Celenofagi/ fą w Kármániey/ ci iedno żołwie iedzą/ á z rybich fkor zákrycie miewaią. *BielKron* 8; rzekł Thobiałz Aniołowi/ powiedz mi brácie moy Azárya ná co lie nam przyda owá żołc y wątrobká rybia/ coŝ mi kazał ŝchowác. *BielKron* 97v, 36v, 92, 97 [2 r.], 98, 450; *Mqcz* 295a; *RejAp* 91v; *RejZwierc* 199; *BudBib Tob* 11/3; *WujNT przedm* 35; [*ReuchlinBartBydg* 15; *InwMieszcz* 1591 nr 285].

W połączeniu szeregowym (1): Nie káźdec ciáło/ tymże ieŝt ciáłem: ále iŝze ludzkie/ inŝze bydlęce/ inŝze ptálze/ á inŝze rybie. *WujNT* 1.Cor 15/39.

W porównaniu (1): Teŝ vrina ciemna/ gruba/ ktorama ma [l] w łobie nieiakie profzki/ iakoby rybią łufkę/ albo otręby [...] znamionuie flux w nogach *FalZioł* V [2]v.

W charakterystycznych połączeniach: rybi(a, -e) brzuch, ciało, gęba, grzbiet, krew, ksieniec, łuska (2), sadło, skora, tłuŝtoŝć [= sadło] (3), wątrobka (4), ząb, żołc (4), żywot (2).

Wyrażenia: »jajca, ikra rybia(-e)« [*szyk* 5:1] (5:1): Ztąd teŝ ieŝt przyczyna czemu ribie ikri trzeŝzczą gdy ich wŝipie na ogien, Iż w nich ieŝth wiatr takowy ktory ogien [...] z nich gwałtem wypádza. *GlabGad* H7v; Czemu iaycza ribie to ieŝt ykra, dłuŝey nie vwreią y nie ŝtrawnieyŝze fą niŝ łame ryby. *GlabGad* Iv, H6, H6v, H7 [2 r.].

»rybia koŝć, oŝć« = *os piscium* *Mqcz* [*szyk* 4:4] (6:2): *FalZioł* IV 39a; Sieŝtrzeniec iego [*Dedala*] Párdix wynálałz piłę wŝywałŝy formę z rybiey koŝci *BielKron* 23v, 295, 452v, 461v; Analecta, Purgamenta coenarum, [...] Odrobiny/ Skórki/ teŝ koŝci/ álbo Rybie oŝci/ ktore álbo ná obrufie zoŝtawaya/ álbo/ pod ftól pádayą. *Mqcz* 8d, 270d; Ieŝliby ŝye theŝ przydáló iŝby co w gárdle komu wwięŝło/ ma nagle nogi wrázić w żimną wodę/ tedy od wezdrgnienia/ ku gorze wyrázi co mu wwięŝło/ bądź rybia koŝć álbo co innego. *SienLek* 82.

»mleko rybie« = *wydzielina układu rozrodczego samca, sperma ryb (1)*: Mleko ribie/ y Ikri/ y wŹitki wnątrznofci, nie zdrowo iefł iefł. *FalZioł* V 64.

»oskrzele rybie« = *płetwa (1)*: Pinnae piscium, Oskrzele rybie. *Mącz* 300b; [Pinna [...] eine floŹfeder an den fiŹchen. *P. Źkrzelle/ ofkrzelle rybie. Volck* 473].

»rybie skrzelle (a. [skrzela])« = *narząd oddechowy ryby (1)*: Branchiae, Rybie skrzelle. *Mącz* 26d; [ReuchlinBartBydg e3v].

»rybie skrzydło« = *płetwa (1)*: Pinna, eyn viŹchfeder Ribye Źkrzidło. *Murm* 89.

[»uszy rybie« = *narząd oddechowy ryby; skrzela*: brantie sunt fauces, unde legitur in historia Thobie (6,4) quod Thobiam iuniorem piscem metuentem prendere iussit angelus, dicens: Apprehende brantias eius skrzelya, vsshy rybye *ReuchlinBartBydg* e3v.]

c. *Sporządzony z ryby (1)* :

Wyrażenie: »klej rybi« = *karuk; ichthyocolla Calep, Cn (1)*: Calep 499a; [Czynią téż kliy Rybi/ á to wárząc Źkóry/ które zdźieráią z ryb morŹkich/ zowá *ichtrocolla* [!], á po łácinie *piscium glutinum. UrzędowHerb* 441a].

d. *Właściwy, podobny rybie, taki, jak u ryby (2)* : Hippocampae sive Hippocampi, Mórskie konie máyác ogony rybie. *Mącz* 156c.

W porównaniu (1): Więc ná rybi xtałł/ wnet Źzkutę vrobił/ Y vdychtował/ y żelázem obił *KlonFlis* E4.

e. *Związany z połowem ryb (2)* :

Wyrażenia: [»sadz rybi«: Sadz ryby cetaria i(d est) vivaria, in quibus cete et alii pisces sunt *ReuchlinBartBydg* gv.]

»rybia sieć« (2): Sparsa. FyŹchnecz. Ribia fiec. *Mymmer*¹ 36v; *BartBydg* 147.

Cf **RYBNY**